

«Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo» [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "International Economic Relations and the World Economy"], vol. 30, pp.87-92 (in Ukr).

7. Roshilo V.I. (2020). Financial self-sufficiency of united territorial communities: problems and prospects. *Seriia «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo» [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "International Economic Relations and the World Economy"]*, vol. 30, pp.135 -140 (in Ukr).

8. Savchenko N.G. (2010). Formation and use of financial resources of the social insurance system of Ukraine. *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu [Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics]*, vol. 1, pp. 110–118 (in Ukr).

9. Storonyanska I.Z., Viknyanska A.O. (2014). *Finansovyj mekhanizm sotsial'noho strakhuvannia z tymchasovoi vtraty pratsezdadnosti* [Financial mechanism of social insurance for temporary disability]. SI "IRD named after MI Dolishny National Academy of Sciences of Ukraine", Lviv, 192 p. (in Ukr).

10. Yuri S.I., Shavarina M.P., Shamanskaya N.V. (2009). *Sotsial'ne strakhuvannia pidpryemstva [Social insurance of the enterprise]*. Condor, Kyiv, 464p. (in Ukr).

УДК 336.71-048.56

JEL Classification: G21

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2020-1.77-2.78.13>

М.М.Король, к. е. н., доцент,

<https://orcid.org/0000-0003-4031-0858>

Ужгородський національний університет,

м. Ужгород

ОСОБЛИВОСТІ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ СУЧАСНИХ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. Досліджуючи особливість диференціації сучасних банківських систем, варто приділити особливу увагу сутності поняття «банк», «банківська система». У статті проаналізовано праці вітчизняних і зарубіжних вчених та наведено альтернативні теоретико-концептуальні підходи до сутності поняття «банк». Так, частина науковців висвітлює дане питання з економічної точки зору, інша частина – з юридичної. З економічної точки зору більшість науковців окреслюють банк як своєрідне підприємство, що виробляє продукт – гроші, платіжні засоби тощо. Щодо юридичного аспекту, то тут важливе місце відводиться переліку операцій, що виконує банк відповідно до власного законодавства. В статті окреслено як розглядають банківську установу країни, що належать до континентальної системи права, країни англосаксонської правової системи, країни ісламської банківської системи, країни європейської банківської системи, а також Україна.

Мета дослідження. Аналіз різних трактувань сутності поняття «банк» у наукових працях дав можливість зробити висновок, що повністю це поняття можливо розкрити лише в поєднанні економічної та юридичної точок зору. Саме тому, автором було запропоновано власне визначення сутності поняття «банк». Банк – це така фінансово-кредитна установа, наділена економічною і юридичною самостійністю, яка здійснює банківські операції відповідно до законодавства країни, в процесі яких створюються економічні відносини, кінцевою метою яких є отримання прибутку і задоволення потреб.

Практичне значення. Зроблено висновок, що розглянуті визначення зводяться до певної цілісності, сукупності частин, складових елементів, які взаємодіють між собою як єдине ціле. Окрім того, автором проаналізовано різні підходи до побудови банківської системи та окреслено специфіку їх функціонування.

Перспективи подальших досліджень. Сьогодні, в умовах розвинених фінансових ринків, структура банківської системи є надзвичайно складною. Провівши аналіз різних підходів до типів побудов банківських систем та різних підходів до їх побудов, зважаючи на сучасні тенденції розвитку банків, подальші дослідження будуть присвячені інституційній диференціації банківських систем.

Ключові слова: банк, банківська справа, правова система, кредитний інститут, банківська система.

Кількість джерел: 24, кількість таблиць: 1.

Maryna Korol, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
<https://orcid.org/0000-0003-4031-0858>
Uzhhorod National University,
Uzhhorod

FEATURES OF DIFFERENTIATION OF MODERN BANKING SYSTEMS

Summary

Exploring the peculiarities of the modern banking systems differentiation, special attention should be paid to the essence of the concepts of "bank" and "banking system". The works of domestic and foreign scientists and alternative theoretical and conceptual approaches to the essence of the concept of "bank" have been analyzed in the article. Thus, some scholars cover this issue from an economic point of view, others - from a juridical point of view. From an economic point of view, most scholars describe the bank as a kind of enterprise that produces a product - money, means of payment etc. Regarding the juridical aspect, the important place is given to the list of operations performed by the bank in accordance with its own legislation. The ways of banking institution consideration in the countries belonging to the continental system of law, the countries of the Anglo-Saxon legal system, the countries of the Islamic banking system, the countries of the European banking system, as well as in Ukraine have been outlined in the article.

Based on the scientific works' analysis on different interpretations of the essence of the concept of "bank", it has been concluded that its completeness will be revealed in a combination of economic and juridical points of view. Therefore, as a consequence, the author's own definition of the essence of the concept of "bank" has been proposed. A bank is a financial and credit institution endowed with economic and juridical independence, carrying out banking operations in accordance with the legislation of the country, in the process of which economic relations are created, the ultimate goal of which is to make a profit and meet needs.

It has been concluded that the considered definitions are reduced to certain integrity, a set of parts, constituent elements that interact with each other as a whole. In addition different approaches to banking system construction and specifics of their functioning have been outlined by the author.

Today, in the conditions of developed financial markets, the structure of the banking system is extremely complex. After analyzing the different approaches to the types of banking systems construction, taking into account current trends in banks development, further research will be devoted to the institutional differentiation of banking systems.

Keywords: bank, banking, legal system, credit institution, banking system.

Number of sources: 24, number of tables: 1.

Актуальність. Постановка проблеми. У сучасній економічній думці широко розповсюджене поняття «банк». Хоча дане поняття стало темою для дослідження численних вчених, проте до сьогодні немає єдиного загальноприйнятого. Тому актуальними залишаються питання узагальнення різних понять «банк» та детального вивчення поняття «банківська система», принципи її побудови, оскільки банк – це головний елемент банківської системи, а сама банківська система, її упорядкованість та динамізм є рушійною силою розвитку економіки будь-якої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теорії та практики функціонування сучасних банківських систем займалися такі вчені, як В. Усоскін, С. Мочерний, П. Роуз, О. Васюренко, Б. Бухфальд, О. Лаврушин, С. Мойсєєв, Н. Белоглазова, О. Дзюблюк, В. Стельмах, С. Чечетті, І. Сокиринська, Т. Журавльова.

Формулювання цілей статті. Аналіз праць науковців стосовно різних трактувань сутності поняття «банк» дав змогу зробити висновок, що повнота цих понять буде розкрита в поєднанні економічної та юридичної точок зору. Тому, як наслідок, автором запропоновано власне визначення сутності поняття «банк».

Виклад основного матеріалу. Надзвичайно довгий еволюційний шлях розвитку та модернізації, велика кількість операцій, різноманітні методи регулювання банківської діяльності призвели до того, що не існує єдиного

загальноприйнятого визначення сутності «банк». Так наведемо альтернативні теоретико-концептуальні підходи до сутності банку, подані у працях науковців у вітчизняній та зарубіжній літературі. (табл.1).

Таблиця 1

Теоретико- концептуальні підходи до сутності банку*

1	Науковці	Сутність поняття
2	3	
1	В. М. Усоскін (1994)	Банки – це такі фінансові посередники, завдяки яким забезпечуються в суспільстві механізми міжрегіонального та міжгалузевого перерозподілу грошового капіталу [1, с.11].
2	С. В. Мочерний (1996)	Банки – це такі особливі фінансові інститути, які акумулюють грошові кошти і нагромадження, видають кредити, здійснюють грошові розрахунки, випуск грошей в обіг, операції з цінними паперами, операції з золотом та ін. [2].
3	П. Роуз (1997)	Банк – це фірма, яка надає фінансові послуги, що їх здійснюють професійні кредитні установи [3, с.56].
4	«Енциклопедія банківської справи і фінансів» за редакцією Чарльза Дж. Вулфела (2000)	Банк – це будь-яка організація, що виконує будь-яку або всі з різних функцій банківської справи, а саме отримання, інкасування, переказ, оплати, кредитування, інвестування, операції, обмін і обслуговування (безпечне зберігання, довірче управління, агентську представництво, піклування) грошей і заявок на гроші як всередині країни, так і за її межами [4, с.109].
5	О. Васюренко (2000)	Банк – це універсальне фінансове підприємство, що здійснює професійне управління ресурсами суспільства в їх грошовому виразі й виконує відповідні специфічні функції в економіці на законній підставі та під юрисдикцією державних органів, що забезпечують регулювання та контроль банківської діяльності [5, с.16].
6	Бруно Бухфальд (2002)	Банк – це таке підприємство, яке займається різними операціями: грошовими, кредитними і тому подібними [6, с.6].
7	О. І. Лаврушин (2005)	Банк – це грошово-кредитний інститут, що регулює платіжний оборот у готівковій та безготівковій формах [7, с.27].
8	С. Р. Мойсеев (2006)	Банк – це кредитна організація, яка має виняткове право здійснювати наступні банківські операції: залучення на вклади грошових коштів юридичних і фізичних осіб; розміщення вказаних коштів від свого імені і за свій кошт на умовах повернення, платності, строковості; відкриття і ведення банківських рахунків фізичних і юридичних осіб [8, с.23].
9	Н.Г.Белоглазова (2009)	Банки – це спеціалізовані організації, які акумулюють тимчасово вільні грошові кошти юридичних осіб і населення, надають їх у тимчасове користування у вигляді кредитів, надають посередницькі послуги у взаємних

Продовження табл. 1

1	2	3
		платежах і розрахунках між підприємствами, установами або окремими особами, проводять касове обслуговування фізичних та юридичних осіб, здійснюють інші операції з грошима і грошовим капіталом [9, с.196].
9	О. В. Дзюблук (2009)	Банки – це інститут ринкової економіки, що виконує в сукупності три основні операції: приймає депозити, надає кредити та здійснює розрахунки [10, с.13].
10	В. С. Стельмах (2001)	Банк – це особлива грошово-кредитна установа, економічна інституція, яка діє на фінансовому ринку, акумулює тимчасово вільні грошові кошти і заощадження, надає кредити, здійснює грошові розрахунки, операції з векселями, іноземною валютою, золотом, коштовним камінням, випускає в обіг (емітує) гроші та цінні папери, надає різноманітні послуги фінансово-економічного характеру, виконує інші функції [11, с.45].
11	С. Чечетті (2012)	Сучасний банк – це фінансовий супермаркет з продажу фінансових послуг [12].
12	І.Г.Сокиринська., Т.О. Журавльова (2016)	Банк – це багатофункціональний фінансовий інститут, що здійснює широкий спектр послуг кредитного і платіжного характеру, а також виконує різноманітні фінансові функції відносно будь-якої юридичної або фізичної особи з метою одержання прибутку [13, с.8].

*Джерело: узагальнено автором на основі джерел [1 - 13].

Аналізуючи вищевикладені трактування вищевказаного поняття різними науковцями, можна прийти до висновку, що сутність банку розкривається з економічної та юридичної точок зору. З економічної точки зору більшість науковців порівнюють з підприємством, яке виробляє такий продукт, як гроші, платіжні засоби тощо. Якщо ж говорити про юридичний аспект цього трактування, то в цьому випадку надзвичайно важливим є перелік операцій, які може виконувати банківська установа відповідно до законодавства країни.

Країни, що належать до континентальної системи права, розглядають банківську устанovu через сукупність здійснюваних нею функцій. Країни англосаксонської правової системи, на відміну від континентальних країн, відійшли від традиційного підходу у визначенні банківської установи. Так, в англійському праві акцент з поняття «банк» переміщений на регулювання банківської діяльності, тобто правил (наприклад, умов договорів), які застосовуються в банківській практиці [15, с. 6].

В Україні банк як правова категорія відображено в ст. 1 Закону України «Про банки і банківську діяльність», відповідно до якої банк визначається як юридична особа, яка має виняткове право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних та юридичних осіб; розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та власний ризик; відкриття та ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб [16].

У законодавстві Європейського Союзу поняття кредитного інституту було закріплено Першою банківською Директивою. Усі наступні нормативні акти ЄС, які стосувалися питань регулювання діяльності кредитних інститутів, виходили саме із поняття кредитного інституту, наданого Першою банківською Директивою.

Проте з прийняттям Директиви ЄС від 20 березня 2000 р.(2000/12/ЄС зі змінами від 18 вересня 2000 р.) попередні Директиви (і в тому числі Перша) втратили чинність. Згідно із цією Директивою, «кредитною установою вважається:

1) суб'єкт підприємницької діяльності, діяльність якого полягає в отриманні від громадськості депозитів або інших коштів на зворотній основі та надання кредитів за свій власний рахунок;

2) установа, яка проводить електронні розрахунки в значенні Директиви 2000/28/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 18 вересня 2000 р. щодо започаткування діяльності та її ведення установами, які проводять електронні розрахунки пруденційного нагляду за ними» [17].

Ісламська банківська система позиціонує банк як фінансовий інститут, що приймає депозити і здійснює інвестування накопичених засобів [18, с.11].

Резюмуючи все вищевикладене, пропонуємо власне визначення.

Банк – це така фінансово-кредитна установа, наділена економічною і юридичною самостійністю, яка здійснює банківські операції відповідно до законодавства країни, в процесі яких створюються економічні відносини, кінцевою метою яких є отримання прибутку і задоволення потреб.

Аналізуючи праці науковців та енциклопедичну літературу, виокремимо такі визначення сутності «система»:

1) комплекс підсистем, елементів та компонентів і характерних їм властивостей, взаємодія між якими та середовищем зумовлює якісну або сутнісно нову інтегративну цілісність [19, с.361];

2) достеменно, взаємопов'язане, складне впорядкування частин, сукупність принципів, об'єднаних у формі послідовної доктрини [20];

3) сукупність виділених реальних чи уявних об'єктів, що володіє такими властивостями:

а) елементи її не подільні;

б) між елементами задані зв'язки;

в) між елементами в процесі функціонування можна простежити однозначну відповідність;

г) із зовнішнім середовищем вона взаємодіє як єдине ціле [21, с.7].

Зазначені вище визначення зводяться до певної цілісності, сукупності частин, складових та елементів, які взаємодіють між собою як єдине ціле. Це стосується і поняття «банківська система». Знову ж таки, єдиного підходу до трактування даного визначення не має, ані в вітчизняній, ані в закордонній науковій літературі. Проте виокремлюють два підходи визначення сутності: вузьке та широке.

У *вузькому розумінні* «банківська система» – це сукупність взаємопов'язаних банків (у т.ч. ЦБ), які функціонують як єдиний механізм протягом певного періоду часу, виконуючи при цьому відповідні функції, пов'язані з трансформацією грошових ресурсів усієї країни з метою отримання прибутку.

У *широкому розумінні* «банківська система» – це кредитно-фінансова система країни загалом. Вона являє собою складну систему, яка

1) складається із сукупності елементів з урахуванням їхньої достатності;

2) є цілісною, що саморозвивається;

3) у своєму розвитку проходить послідовні етапи ускладнення і диференціації в певний історичний період;

4) тісно взаємодіє із зовнішнім середовищем як єдине ціле;

5) виступає як підсистема фінансової або економічної системи країни [22].

Специфіка банківської системи проявляється в її функціях: створення грошей та регулювання грошової маси, трансформаційна функція, стабілізаційна функція, які забезпечуються відповідними законами та нормативними актами [5, с. 69].

Світова практика говорить про наступні структурні типи побудови банківських систем [23, с. 12]:

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

– однорівнева (централізована монобанківська) система – це система, що передбачає горизонтальні зв'язки між банками, здійснення уніфікованих операцій, тут усі банки перебувають на одній ієрархічній лінії;

– дворівнева система характерна для країн ринкової економіки, складається з двох рівнів: верхній рівень – центральний банк, нижній рівень – інші банки.

У класичному вигляді однорівнева банківська система була наявна у колишньому СРСР, яка базувалася на трьох монополістах: Держбанку СРСР, Будбанку СРСР, Внешторгбанку СРСР, а за кордоном діяли радзагранбанки.

Історично сформувалися різні *підходи до побудови банківської системи* [24, с. 362]:

– у співвідношеннях форм власності: у США переважають приватні кредитні інститути, у країнах Західної Європи – державні, напівдержавні, кооперативні кредитно-фінансові установи;

– в особливостях розмежування сфер діяльності між комерційними та інвестиційними банками: у США, Великобританії чітке розмежування, порівняно з Німеччиною, Францією, Італією, де відсутнє чітке розмежування між комерційними та інвестиційними банками;

– у різних принципах побудови комерційних банків: принцип сегментування чітко простежується у банківському законодавстві США та Японії;

– у різних підходах організації банківського нагляду:

а) група країн: Австралія, Ісландія, Іспанія, Італія, Португалія – контрольні функції здійснює центральний банк;

б) група країн: Австрія, Данія, Канада, Норвегія, Швеція, Фінляндія – контрольні функції здійснює Міністерство фінансів;

в) група країн: Німеччина (ЦБ+Федеральне відомство нагляду за кредитною справою), США (ФРС+Міністерство фінансів+Казначейство+Федеральна корпорація страхування депозитів), Швейцарія (НБ+Федеральна банківська комісія+Швейцарська банківська асоціація), Франція (ЦБ+Комітет з банківської регламентації+Комітет з кредитних установ+Банківська комісія) – контрольні функції здійснює центральний банк разом з іншими органами;

– у наданні юридичних прав кредитно-фінансовим установам та здійснення операцій.

Висновки. Узагальнюючи теоретико-концептуальні підходи до сутності поняття «банк», запропоновано власне визначення. *Банк* – це така фінансово-кредитна установа, наділена економічною і юридичною самостійністю, яка здійснює банківські операції відповідно законодавства країни, в процесі яких створюються економічні відносини, кінцевою метою яких є отримання прибутку і задоволення потреб.

Окрім того, проаналізовано різні підходи до побудови банківської системи та окреслено специфіку їх функціонування. Провівши аналіз різних підходів до типів побудов банківських систем та різних підходів до їх побудов, зважаючи на сучасні тенденції розвитку банків, подальші дослідження будуть присвячені інституційній диференціації банківських систем світу.

Список використаних джерел:

1. Усоскин В. М. Современный коммерческий банк: управление и операции. Москва: НПУ «Вазар-Федро», 1994. – 320 с.
2. Мочерний С. В. Основы економічних знань: запитання і відповіді. Київ: Феміна, 1996. 272 с.
3. Роуз П. Банковский менеджмент. Москва: Дело, 1997. 768 с.
4. Вулфел Чарльз Дж. Энциклопедия банковского дела и финансов/ пер. з англ. Самара: Корпорация «Федоров», 2000. 1584 с. URL: <https://epdf.pub/-1224350071055aees3613c458783ab367338.html> (дата звернення: 20.05.2020).
5. Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посібник. Київ: «Знання», КОО, 2000. 243 с.
6. Бухвальд В. Техника банковского дела / пер. с нем. Москва: Сирии, 2002 . 257 с.
7. Банковское дело : учебник / 2-е изд., перераб. и доп., за ред. О. И. Лаврушина. Москва.: Финансы и. статистика, 2005. 672 с. URL: <https://static.myshop.ru/product/pdf/208/2074449.pdf> (дата звернення: 20.05.2020).
8. Моисеев С. Р. Денежно-кредитный энциклопедический словарь. Москва: Дело и Сервис, 2006. 384 с.
9. Деньги. Кредит. Банки : учебник / За ред. Белоглазова Г. Н. Москва: Высшее образование, 2009. 392 с. URL: <http://lib.maupfib.kg/wp-content/uploads/2015/12/fin%20kredit/akademija/dkb/dkb01.pdf> (дата звернення: 20.05.2020).
10. Банківські операції / За ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. 696 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/529/1/bankivski%20operacii.pdf> (дата звернення: 20.05.2020).
11. Енциклопедія банківської справи України / Ред.: В. С. Стельмах. Київ: Молодь, Ін Юре, 2001. 680 с.
12. Stephen Cecchetti. The future of financial intermediation and regulation. Speech Second Conference of the European System of Central Banks Macro-prudential Research Network. 30 October 2012 Frankfurt, Germany URL: <http://www.bis.org/speeches/sp121030.htm> (дата звернення: 20.05.2020).

13. Сокиринська І. Г., Журавльова Т.О. Фінансовий менеджмент у банку: навчальний посібник. Дніпропетровськ : Пороги, 2016. 192 с. URL: https://nmetau.edu.ua/file/navch_pos_fmb_sokir_zhuravl_izdat.pdf (дата звернення: 20.05.2020).
14. Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посіб. Київ Т-во «Знання», КОО, 2000. 243 с. URL: <http://posek.km.ua/biblioteka/%D0%91/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%20%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%92%D0%B0%D1%81%D1%8E%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%92..pdf> (дата звернення: 20.05.2020).
15. Вишне夫斯基 А. А. Банковское право Англии. Москва: Статут, 2000. С. 5-9.
16. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121III (із змінами і доповненнями) // Урядовий кур'єр. 2001. № 8. 17 січня.
17. Савелко Т. В. Поняття та ознаки банку як головного елемента банківської системи. Київ: ТОВ «ДКС Центр», 2011. 144 с. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2011/10.pdf (дата звернення: 20.05.2020).
18. Трунин П. В. Исламская финансовая система: современное состояние и перспективы развития / за ред. М. Муфтяхетдинова. Москва: ИЭПП, 2009. - 88 с.
19. Економічна енциклопедія : у трьох томах. Т.3 / за ред. : С.В. Мочерного та ін. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 952 с.
20. Карпінський, Б. Регіональна збалансованість фінансової системи держави / за ред.: Б. Карпінський, О. М. Герасименко. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. С.128-137.
21. Любунь О. С. Банки як стратегічні інвестори промисловості. Університет економіки та права "КРОК". Київ, 2004. 359 с.
22. Сенищ П. М. Сутність банківських систем: типологізація, класифікація і роль в економіці. Львів 2013, с. 246-253. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20131\(99\)/sep20131\(99\)_246_SenyshchPM.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20131(99)/sep20131(99)_246_SenyshchPM.pdf) (дата звернення: 20.05.2020).
23. Коцовська Р., Ричаківська В. Операції комерційних банків. Львів: ЛБІ НБУ, 2003. 500 с.
24. Кириленко В. Банківська система: суть та перспективи її розвитку в Україні., Тернопіль, 2010. С. 352. URL: <http://jeej.tneu.edu.ua/index.php/ukjee/article/download/363/343> (дата звернення: 20.05.2020).

References:

1. Usoskyn, V. M. (1994). *Sovremennyy kommercheskiy bank : upravlenie i operatsii*. [Modern commercial bank: management of economy and operations]. NPU «Vazar-Fedro», Moscow, 320 p. (in Russ.).
2. Mochernyj, S.V. (1996). *Bankovskiy menedzhment* [Fundamentals of economic knowledge: Questions and answers]. Femina, Kyiv, 272 p. (in Ukr.).
3. Rouz, P. (1997). *Bankivskiy menedzhment* [Banking Management]. Delo, Moscow, 768 p. (in Russ.).
4. Vulfel Charljz Dzh. (2000). *Entsiklopediya bankovskogo dela i finansov* [Encyclopedia of Banking and Finance]. Korporacyja «Fedorov», Samara, 1584 p. Available at: URL:<https://epdf.pub/-1224350071055aeec3613c458783ab367338.html> (Accessed 20 May 2020) (in Russ.).
5. Vasjurenko, O.V. (2000). *V20 Tekhnika bankovskogo dela* [B20 Banking]. Znannja, Kyiv, 243 p. (in Ukr.).

6. Bukhvaljd, V. (2002). *Tekhnika bankovskogho dela* [Technique of banking]. Syryy, Moscow, 257 p. (in Russ.).
7. Lavrushyna, O.Y. (ed.) (2005). *Bankovskoe delo* [Banking]. 2nd ed. Finansy ta statystyka, Moscow, 672 p. Available at: <https://static.my-shop.ru/product/pdf/208/20744449.pdf> (Accessed 20 May 2020) (in Russ.).
8. Moisejev, S. R. (2006). *Denezhno-kreditnyy entsiklopedicheskiy slovar'* [Monetary and credit encyclopedic dictionary]. Delo y Servys, Moscow, 384 c. (in Russ.).
9. Beloghlazova, Gh. N. (ed.) (2009). *Den'gi. Kredit. Banki* [Money. Credit. Banks]. Vyshha osvita, Moscow, 392 p. Available at: <http://lib.maupfib.kg/wp-content/uploads/2015/12/fin%20kredit/akademija/dkb/dkb01.pdf> (Accessed 20 May 2020) (in Russ.).
10. Dzijubl'juka, O. V. (ed.) (2009). *Bankivsjki operaciji* [Banking]. TNEU «Ekonomichna dumka», Ternopilj, 696 p. Available at: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/529/1/bankivski%20operacii.pdf> (Accessed 20 May 2020) (in Ukr.).
11. Steljmakh, V. S. (ed.) (2001). *Encyklopedija bankivskojki spravy Ukrajinny* [Encyclopedia of Banking of Ukraine]. Molodj, Kyiv, 680 p.
12. Cecchetti, Stephen (2012). The future of financial intermediation and regulation. *Speech Second Conference of the European System of Central Banks Macro-prudential Research Network*. Frankfurt, Germany, 30 October 2012. Available at: <http://www.bis.org/speeches/sp121030.htm> (Accessed 20 May 2020).
13. Sokyrinsjka, I. Gh., Zhuravl'jova, T.O. (2016). *Finansovyj menedzhment u banku* [Financial management in the bank]. Poroghy, Dnipropetrovs'jk, 192 P. Available at: https://nmetau.edu.ua/file/navch_pos_fmb__sokir_zhuravl_izdat.pdf (Accessed 20 May 2020) (in Ukr.).
14. Vasjurenko, O.V. (2000). *Bankivsjki operaciji* [Banking]. Znannja, Kyiv, 243 p. Available at: <http://posek.km.ua/biblioteka/%D0%91/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%20%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%92%D0%B0%D1%81%D1%8E%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D0%92..pdf> (Accessed 20 May 2020) (in Ukr.).
15. Vyshnevskij, A.A. (2000). *Bankovskoe pravo Anglii* [Banking law of England]. Statut, Moscow, pp. 5-9.
16. *On Banks and Banking*, Law of Ukraine № 2121III (as amended) (2001). Government courier, vol. 8 (in Ukr.).
17. Savelko, T. V. (2011). *Ponjattja ta oznaky banku jak gholovnogho elementa bankivskojki systemy* [The concept and characteristics of the bank as the main element of the banking system]. DKS Centr, Kyiv, 144 p. Available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2011/10.pdf (Accessed 20 May 2020) (in Ukr.).
18. Trunin, P. V. (2009). *Islamskaya finansovaya sistema: sovremennoe sostojanie i perspektivy razvitiya* [Islamic financial system: current status and prospects]. IEPP, Moscow, 268 p.
19. Mochernyj, S. V. (ed.) (2002). *Ekonomichna encyklopedija*. [Economic Encyclopedia]. Vydavnychyj centr «Akademija», Kyiv, 952 p.
20. Karpins'kyj, B. (2003). *Reghionaljna zbalansovanistj finansovoji systemy derzhavy* [Regional balance of the financial system of the state]. Centr navchaljnoji literatury, Kyiv, pp. 128-137.
21. Ljubunij, O. S. (2004). *Banky jak strategichni investory promyslovosti* [Banks as strategic investors in industry]. Universytet ekonomiky ta prava "KROK", Kyiv, 359 p.

22. Senyshh, P. M. (2013). *Sutnistj bankivsjkykh system: typologhizacija, klasyfikacija i rolj v ekonomici* [The essence of banking systems: typology, classification and role in the economy]. Lviv, pp. 246-253. Available at: [http://ird.gov.ua/sep/sep20131\(99\)/sep20131\(99\)_246_SenyshchPM.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20131(99)/sep20131(99)_246_SenyshchPM.pdf) (Accessed 20 May 2020) (in Ukr.).

23. Kocovsjka, R., Rychakivsjka V. (2003). *Operaciji komercijnykh bankiv* [Operations of commercial banks]. LBI NBU, Lviv, 500 p.

24. Kyrylenko, V. (2010). *Bankivsjka systema: sutj ta perspektyvy jiji rozvytku v Ukrajinі* [Banking system: the essence and prospects of its development in Ukraine]. Ternopil, 352 p. Available at: <http://jeej.tneu.edu.ua/index.php/ukjee/article/download/363/343> (Accessed 20 May 2020) (in Ukr.).

УДК 336.114: 352

DEL Classification: H61,H77

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2020-1.77-2.78.14>

В.І. Рошило, к.е.н., доцент

<https://orcid.org/0000-0002-9361-9632>

Чернівецький торговельно – економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. Реформа міжбюджетних відносин спрямована на подолання фіскальних дисбалансів бюджетів адміністративно-територіальних одиниць. Механізм реалізації децентралізаційної реформи призвів до зміни структури видатків місцевих бюджетів в частині збільшення частки делегованих повноважень та виокремив проблемні аспекти фінансового забезпечення власних повноважень місцевих органів влади. Недостатність власних стабільних джерел бюджетних ресурсів значно обмежує рівень фінансової незалежності територіальних громад та не сприяє якісному виконанню завдань і функцій, покладених на органи місцевого самоврядування.

Мета дослідження. Мета статті – дослідження проблематики та визначення напрямів підвищення ефективності системи міжбюджетних відносин в умовах децентралізації.

Методологія. У процесі виконання дослідження використано загальні і спеціальні методи наукового пізнання: наукового аналізу та синтезу – для теоретичного узагальнення результатів досліджень науковців з проблематики механізму регулювання міжбюджетних відносин; системний – для розкриття концептуальних основ формування міжбюджетних відносин в умовах децентралізації; абстрактно-логічний метод дослідження – для